8899

JÄRVA TEATAJA

NR. 1. TEISIPÄEVAL, 4. JAANUARIL 1944. A. 4. AASTAKÄIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. ● Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

2 Bibliotheca Universitatis Tartuensis 1944:08 194303

Sõda tuleb viia igas olukorras võidukale lõpule

Saksamaa kokkuvarisemine kõrvaldaks kontinendilt 2500-aastase kultuurilise traditsiooni ja asendaks selle barbaarsusega

Führeri läkitus saksa rahvale

Führeri peakorterist, 31. detsembril.

Führer pöördus uue aasta puhul saksa rahva poole üleskutsega, milles üteldakse muuseas järgmist:

Üle neija aasta on mööduunud päevast, mil rahvusvahelised hässitajad, kes juba kaua aega enne olid Saksamaa vastu ette valmistanud vaimselt ja materjaalselt sõda, võisid lõpuks oma sõjakuulutuse üle anda. Ei selles võitluses ei ole tegemist võitjate ja võidetutega, nagu varasemates sõdades, seda olen ma juba sageli maininud. Ma tunnen end aga oma südametunnistuse ees kohustatuna seda käesoleva uusaasta läkituse puhul veel kord erilise rõhutusega kordama. Seejuures ei mõjuta meid ametliku Inglise poliitika vihastnõretavad soovid. Kui mööduandvad briti poliitikud nõuavad, et suurim osa saksa rahvast tuleb väljajuurida, et meie rahvalt tuleb nagu Poolalt võtta lapsed, et neid anda Venemaale kasvatada, see tähendab, et neid hukata, et üks või kaks tosinat miljonit saksa töölisi tuleb transporteerida Siberisse, kui inglise piiskopid selle eest palvetavad, et saksa rahva karistamine antaks lähemateks aastakümneteks bolshevismi hooleks, kui inglise ajalehed kirjutavad, et seekord loodetavasti jätetakse kõrvale kõik humaansusetunded ja antakse õiglusele vaba voli, nii et Inglismaa ja Prantsusmaa endi poolt rünnatud Saksamaad karistataks ja kiilustataks selliselt, et see enam sajandite jooksul ei suudaks tõusta, — siis on see kindlasti mõeldud otsekoheselt, kuid see ei ole otsustav. Liit, mida Inglismaa on sõlminud saatanaga, lõpeb samuti, nagu senini kõik säärased hingemüümised on lõppenud.

Mitte Suur-Britannia ei taltsuta bolshevistlikku kuradit, vaid bolshevistlik mürk laostab Inglismaad järjest enam ja viib ta lõpuks langusele.

Peale selle on kõik, mis nende Inglise sadistide ajud teoreetiliste vaadetena produtseerivad, bolshevismi poolt praktilises tõelisuses ammugi läbi proovitud. Meie oleme selle üle seiguse, et see võitlus seepärast jätab tähelepanemata ka kõik varasemad tõkked, mis võrsuvad puht-inimlikust tunnetusest, kuna selle võitluse lõpul esineb ainult veel üleelanuid ja hävitatuid. Meie näeme sellest, et siin on tegemist halastamatu võitlusega olemise ja mitteolemise pärast, mida meie kahjuks oleme sunnitud sama halastamatult vastama. Sest kui suur oleks ka oleviku julmus, ei või seda siiski võrreldа kohutava õnnetusega, mis tabaks meie rahvast ja selle kõrval kogu Euroopat, kui see roimarite koalitsioon oleks kunagi võidukas.

Igasugune Saksamaa kokkuvarisemine kõrvaldaks kontinendilt 2,5 tuhande aastani tagasiulatuva kultuurilise traditsiooni, asetades selle asemele barbaarsuse, mida suudab kujutada üksnes see, kes tunneb bolshevistlikku ida.

Hädaoht Euroopale on tohutu. Seda ei pehmendä asjaolu, et teatavad briti või ameerika instantsid juba nüüd seletavad, selle sõja järele olevat kolmas maailmasõda mõõdapääsmatu, sõda plutokraatide endi vahel või ühiselt nende ja bolshevismi vahel. Pealegi on inimkonnale üksköik, kas ta hukkub juudi-kapitalistliku või juudi-bolshevistliku diktatuuri all. Kas see inimkonna orjastamine toimub tähelipu või nõukogude lipu all, igatahes on see kannatavale poolele tähtsusetu. Sellega on kogu meie elule, meie püüdeile ja meie olemasolule asetatud vaid üks ülesanne, nimelt ajada nurja juudi maailmasüütajate ja nende kannupoiste kutarlikud plaanid. Seepärast esineb meie rahva jaoks vaid üks kategooriline käsk: see sõda tuleb igas olukorras ja kõigi vahenditega viia võidukale lõpule.

Käesolev sõda on ise paljastanud meie vastaste palge. See on juutluse ja tema poolt juhitud plutokraatliku-bolshevistliku maailma tuhandeaastane viha, mis paneb end maksma mitte üksnes sõjapidamises, vaid kui ta suudaks võita, määraks ka rahu olemuse. Selle viha vastu ei seisa aga tänapäeval mingi nõrgendatud kodanlik Saksamaa, vaid rahvussotsialistlik rahvusriik. Seepärast ei juhi seda sõda ka mitte laisad ülemad kihid või klassid, vaid sellele brutaalsele rünnakule vastab saksa rahvusühiskond, ja nimelt mitte maailmakodanliku ideoloogia fraasidega, vaid

ühe rassi terve ja fanaatilise vihaga, milline rass teab, et ta võitleb oma olemasolu eest ja tunnistab vähemalt sel juhul vana piiblisõna: silm silma ja hammas hamba vastu!

Et Euroopa hävitamise juutlik eesmärk toob lõpuks endaga kaasa juutluse kindla väljauurimise Euroopast, on seepärast väljaspool igasugust kahtlust, ja et inglaste ja ameeriklaste katse Euroopat ja Saksamaad bolshevismi läbi hävitada ja saksa rahvast Moskva timukate läbi nuhelda, s.t. hävitada, saavutab üksnes vastupidise tulemuse, see tähendab anglo-saksi maailma bolsheviseerimise, on sama kindel.

Rahvussotsialistlik riigijuhtimine on otsustanud, pidada seda võitlust äärmise fanatismiga ja kuni viimaste konsekventsideni. Ta erineb sellepoolest saksa rahva arast ja nõrgast juhtimisest maailmasõjas. Sõda lõi kord rahvussotsialistliku liikumise, sõjas peab ta nüüd tänapäeval tegema läbi uue tuleproovi.

Mida võitlev sõdur rindel ja võitlev sakslane kodumaal saavutab, seda täiendab meie rahvuskaaslaste ja nende eurooplaste, kes seisavad meie ridades, töö. Tänu hiiglaslikule eluruumile ja suurele inimarvule, mida Euroopas saab rakendada meie sõjapidamise hääks, samuti tänu meie kuulsusrikastele liitlastele Ida-Aasias ja meiega Euroopas koos võitlevatele rahvastele, kes samuti kaitsevad oma kodu ja sellega ka Euroopa kontinenti, kujutame meie endast ka inimmaterjaalit arvulist tegurit, mis ei ole vähem meie vastastest, iseäranis kui mitte vaadelda ainult numbreid, vaid produktiivselt rakendatavaid tööjõude kui tõelisi väärtusi.

Seda võimsat protsessi võimaldavad meie liiklemise saavutused, üldine haldus ja miljonite auametiliselt tegevate inimeste, kes iga vaba tunni ohverdavad teiste abistamiseks ja nende eest hoolitsemiseks, töö. Rahva panus saab tervikliku kuju saksa naiste ja tütarlaste ning tänapäeval juba ka vapra saksa nooruse ainulaadsete saavutuste läbi. See on rahvussotsialistliku rahvariigi võimas elurütm, mis meile selle võitluse pidamist üldse võimaldab. See loob selle olemasoluvõitluse materjaalsed ja ideelised eeldused mitte üksnes Saksamaa, vaid ka kogu kontinendi jaoks. See sotsialistlik rahvarilk on ka bolshevistlik-plutokraatlikkude vandeseltsiste ja nende juudi traaditõmbajate viha objektiks. See on aga ka selle koalitsiooni languse põhjuseks! 1944 aasta asetab kõigile sakslastele raskeid ja karme nõudeid. Sõja tohutu kulgemine läheneb sel aastal kriisile. Me oleme täis usaldust, et ületame selle edukalt. Meie ainsaks palveks Issandale Jumalale olgu, et ta meile võitu mitte ei kingiks, vaid et ta seda meile õiglaselt jagaks meie julgust, meie usinust ja meie ohvreid mööda. Meie võitluse eesmärk on talle teada. See ei ole midagi muud, kui säilitada meie rahva, kelle ta ise on loonud, olemasolu. Meie ohvrivalmidus, meie hool ei jää talle mitte varjatuks. Meie oleme valmis kõike andma ja kõike tegema, et teda teenida. Tema õiglus proovib meid nõnda kaua, kuni ta võib oma otsuse langetada. Meie kohus on selle eest hoolitseda, et me ei osutuks tema silmi ees liiaks kergeiks, vaid et me saaksime selle armulise otsuse osaliseks, mille nimeks on võit ja mis tähendab elu!

Führeri päevakäsk sõjaväele

Führeri peakorterist, 31. detsembril. Führer avaldas aastavahetuse puhul sõjaväele päevakäsu, milles kokkuvõttes märgib:

Sõdurid!

Kui 3. detsembril 1939, selle järele, kui Briti poliitikal oli enne õnnestunud Poolat Saksamaa vastu üles hässitada, anti meile üle Inglise-Prantsuse sõjakuulutus, helilitasid meie plutokraatlikud vastased kaht lootust:

1.) Kokkuvarisemine, mis uue sotsialistliku idee Saksa riigis lõplikult purustaks ja meie rahva vanasse orjusse tagasi suruks, ja

2.) võimalikult pikk sõda, et sõjaässitajate kapitalistlikke investeeringuid muuta tõenäoliseks ja neid amortiseerida.

Saksa sõjajuhtimisele võis seevastu olla vaid üks põhimõte: silmaspidades meie rahva väikest eluruumi purustada vastast vastase järele kiiresti ja viia riigi kaitsetsooni võimalikult kaugele oma piiridest. See vahend muutus oluliselt tähtsaks, eriti silmapilgul, kui rahvusvahelise juutluse juhtimisel sai teoks plutokraatlik-bolshevistlik liit ja sellega seoses sõda Saksamaa vastu muutus tegelikult sõjaks kogu Euroopa vastu. Bolshevistlik hädaoht Euroopa suhtes sundis ka teisi rahvaid võitlusse oma maade päästmiseks. Tõepoolest õnnestuski luua kodupiiridest kaugel rindeid, mis mõnikord edasi, mõnikord tagasi liikudes hoidsid vastase alati riigi piiridest kaugel. Miliiseid ohvreid ja loobumisi see võitlus meie rahvalt nõudis, on kõige paremini teada teile, minu sõdurid.

Aastad 1939, 1941 ja 1942, tõid, arvestamata tagasilöökе Põhja-Aafrikas, ainult ühe ainsa raske kriisi, nimelt talvekuud detsembris 1941 kuni märtsini 1942. Tõelise looduskatastroofi mõjul asetati inimestele, loomadele ja materjalile sageli kaugelt üle võimalikkude piiride ulatuvaid nõudmisi. Saksa rindel näis eel seisvat Napoleoni saatus. Selleie vaatamata õnnestus kõigi üliinimlikkude pingutustega seda hirmsat kriisi likvideerida ja rinnet taas korrastada.

1943. a. tuleb ajaloos tähistada teise suure kriisi aastana.

Itaalia liitlase täielik väljalangemine idas juhatas siese uue kriisi, mis leidis oma lõpu Stalingradi kangelasvõitluses. Duce vangistamine tõi siis kaasa häbitu avaliku reetmise, mis oma kõlvatuses on ajaloos vististi ainulaadne. Järeldused olid meile väga rasked. Väheste nädalate jooksul pidi Saksamaa kõigepealt reeturlikud väed maha suruma ja neilt relvad äravõtma. Selle saatuse osaliseks langes enam kui miljon meest, kes osalt ähvardasid ära lõigata kõiki Itaalias ja Balkanil seisvate saksa vägede tagalaühendusi. Lõuna-Itaalias oli vajalik otsekohe improviseerides püstitada uus rinne ja seda konsolideerida. Balkanil tuli mahasuruda itaallased ja igat laadi bandiidid ning neilt relvad ära võtta. Selleks otstarbeks tuli arvukaid diviise neisse ruumidesse üle viia ja luua uusi armeesid. Samal ajal oli aga ühtlasi vajalik, ähvardavat Vene ofensiivi igal tingimusel veel suvel esile kutsuda, et selle jõudu enne talve saabumist nii palju kui võimalik kuiutada. Kodumaal endal tuli parandada vaenlase pommirünnakute tõrjeks vajalikke meetotoid. Tuli arendada uusi rünnaku- ja tõrjerelvi, uurida nende käsitlusviise ja proovida neid tegelikult.

Sel aastal, mu kamraadid, lasus Saksa juhtkonnal suurim ülesanne, mida iganes võib asetada. Tänu rinde ja kodumaa vaprusele, andumusele ja ohvrimeelele, tänu meie tööliste usinusele õnnestus, meie Ida-Aasia liitlaste ja meie Euroopa kaasvõitlejate toetusel, neid vägevaid probleeme lahendada. Ülimat koormat kannab aga Euroopas, nagu algusest peale, saksa rahvas koos saksa sõduritega.

Selleie vaatamata ei ole mingit kahtlust, et see meie ajaloo suurim kriisiaasta, millest inglased ja bolshevikud olid kaljukindlalt veendunud, et see lõpeb täieliku Saksa kokkuvarisemisega, on kujunenud suureks ajalooliseks tulemuseks. Olgugi võitlused idas nii rasked ka edaspidi, bolshevism ei saavutanud oma eesmärki. Teostagu plutokraatlik maailm läänes oma ähvardatud maabumiskatset kus ta tahab, see nurjub! Katse saksa kodumaad õõnestada annab vastupidiseid tulemusi. Meie vastupanu ei muutu nõrgemaks, vaid kujuneb 1944 aastal veelgi edukamaks. Kus iganes tehniliste leiutiste vaekauss 1943 aastal langes meie vaenlaste kasuks, meie jõuame selleie järele. Sest ka saksa leidurivaim ei puhanud, vaid oli tegevuses ja tasakaalustab oma saavutuste tulemustega jäile tehniliste relvade alai.

1943 aasta on lõpul. Ta ei toonud vastastele mitte seda, mida nad lootsid vaid tõi neile hoopis vastuoksa raskeid pettumusi.

1944 aasta kujuneb väga karmiks. Meie ühiseks ülesandeks on aga, selle jooksul taas ülestada puhta defensiivi perioodi ja anda vaenlasele nii kaua raskeid hoope kuni lõpuks saabub tund, mil ettenägevus võib anda võidu rahvale, kes seda kõigi enam väärib. Kui ma aga heidan pilgu teile, mu saksa sõdurid, kui me mõtleme teie sangarlikkusele, teie vaprusele ja teie julgusele, kui ma kaalun kodumaa ohvreid ja saavutusi, siis muutub minu lootus vankumatuks teadmiseks: enam ei suuda üksi rahvas taluda, saavutada ja kannatada. Kui siis ettenägevus kingib auhinnana elu neile, kes selle eest vapramini võitlevad, siis leiab meie rahvas armu selle ees, kes õiglase kohtunikuna andis kõigil aegadel ikka veel võidu sellele, kes seda kõige rohkem väärib. Selles võitluses olemasolu või mitteolemise eest võidab lõpuks Saksamaa.

Ja ikkagi toetatakse bolshevikke...

Inglased küüditatud poolakate ja Balti riikide kodanikkude saatusest

Genfist, 29. 12.(DNB). „Manchester Guardian'is" kurdab omal ajal bolshevikkude poolt Sise-Venemaale küüditatud poolakate saatuse üle Elmar Dangerfield, kes juba mõne kuu eest juhtis inglise ajakirjas „Nineteenth Century and After" oma paju tähelepanu äratanud artiklis tähelepanu neile küüditamistele. Elmar Dangerfield tahab, nagu kirjutises üteldakse, juhtida Briti avalikkuse tähelepanu „suurele, peaaegu tundmatule tragöödiale sõja suure tragöödia keskel." Tegemist olevat 1,5 miljoni poolaka ja Balti riikide kodanikuga, keda küüditati. Sajadtuhanded neist veeti loomavagunitega Venemaa Assia ja arktiilistesse piirkondadesse. Paljud neist surid juba teel, kuna need, kes katsumistele vastu pidasid, paigutati vanglatesse või nn. töölaagritesse, kuna osal tuleb teha Kazakhstani kolhooides sunnitööd. Üks osa saadeti Karaganda ja Koiõma mäekaevandustesse või ka tellisklvitehastesse ja saeveskitesse. Tuhanded hukkusid ülepingutuste, haiguste ja alatoitluse tõttu, eelkõige, nagu Dangerfield rõhutab, vanad inimesed ja lapsed. Küüditatute hulgas leidus kõigi rahvakihtide esindajaid, talupoegi, töölisi, professoreid, arste ja advokaate, enamasti oma perekondadega. Elada tuli neil täistuubitud barakkides, koobastes ja isegi sealautades. Nende eest ei hoolitsetud vähimalgi määral. Kes ei suutnud töötada, ei saanud palka ega tasu, nii et sageli hoidsid lapsed enda töö läbi elus oma haigeid vanemaid ja vanavanemaid. Surevus laste hulgas olevat vapustav, ulatudes umbes 25-30%. Küüditatud balti lastest olevat hukkunud 30 000. Tänapäeval ei ütlevat Nõukogude Liidus, nii jätkab leht, keegi, kus asuvad need poolakad ja Balti riikide kodanikud, kes veel elavad, või kuidas käib nende käsi. Kes teab, kui palju langeb neid ohvriks veel sellele talvele. Nõukogud ei laskvat olevikus oma maalt enam kedagi välja. „Manchester Guardian" nimetab oma kommentaarides küüditatute olukorda lootusetuks

Täidame ülimalt oma kohust eluks ja tulevikuks

Eesti Omavalitsuse Juhi dr. Mäe raadiokõne 31. dets. 1943. a.

Meie seisame praegu jälle uue aasta lävel. Mõne minuti pärast algab 1944. aasta. Sel silmapilgul olgu meie kohuseks vaadata tagasi mööduunud aastale ning seada endale sihtjooni ja ülesandeid algavaks aastaks. Ma ei taha mitte loetlema hakata kõiki üksikasjalikke sündmusi, mis lõppeva aasta jooksul meie rahva elus ja meie kodumaal on toimunud. Tahaksin juhtida tähelepanu vaid mõnele üksikule kardinaalsele küsimusele.

Kui 1941. aastal meie kodumaa vabastati bolshevistliku ikke alt, siis oli eesti rahva esimeseks sooviks võideida kaasa oma kodumaa kindlustamise eest oma rahvuslikes üksustes. See soov täitus 1942. a. sügisel Eesti Leegioni organiseerimise otsusega Saksa Riigi Juhilt. Ja tänavune aasta on viinud meid ka nii kaugele, et Eesti Brigaad ja Narva Pataljon võitlevad rindel ja tõestavad eestlaste võitlustahet ja eestlaste vaprust. Meil on ka sel aastal üks tõsine ja tähtis samm astutud meie väeosade komplekteerimisel sellega, et meie vabatahtlikkuse põhimõttel oleme lähnud üle kaitseteenistuskohustusele ja nüüd juba formeerime oma rahvuslikke üksusi avaliku ja üldise mobilisatsiooni alusel. Eesti rahvas on sellega lõppeva aasta kestel saanud jälle reivakandvaks rahvaks, kes võitleb rindel oma rahvuslikes väeosades ja annab oma panuse võitluses bolshevismi vastu.

Teiseks tähtsamaks sammuks mööduunud aastal oli meie põllumeeskonna organiseerimine Eesti Põllumajanduse Liidus, millega kogu põllumeeskond saab organiseeruda oma ülesannete täitmisel ja meie põllumajanduse uuesti ülesehitamisel. Koos Eesti Põllumajanduse Liiduga alustasid tegevust ka pea kõik endised seltsid ja ühingud, mille tagajärjel meie rahval on jälle võimalus oma isetegevust arendada erialalise organiseerimise kaudu. Selle rahva loova jõu organiseerimise täienduseks on sama aasta kestel Eesti Kutsekogud end välja kujundanud eesti töötajate ühiseks organisatsiooniks oma presidendi juhtimisel.

Ka Eesti majanduselu uuesti organiseerimine algas lõppeval aastal reprivatiseerimisega, mille tagajärjel suur osa maaomandit ja linna maa-omandit on juba endistele omanikele eraomanduseks tagasi kinnistatud, ja reprivatiseerimist on alustatud ka kaubandusliku ja tööstuste alal. Alles mõnda päeva tagasi reprivatiseeriti esimene suur aktsiaselts.

Nii on lõppev aasta meil nii meie rahva võitluse ja elu organiseerimise alal kui ka tema majandusliku elu uuesti ülesehitamise alal pannud põhja ja kui meie võtame arvesse veel organisatsiooni „Eesti Noored" elluviimist ja selle kaudu sõjalise õppuse uuesti rakendamist kogu meie noorsoole, võime mööduvast aastast ütelda, et ta oli tähtsaks tegevusaastaks meie rahva elus, sõjaolukorrast hoolimata.

On endast päris loomulik, et nende organiseerimise sammudega kaasas on käinud ka terve rida seadusandlikke akte, milledest kogukonna omavalitsuste organiseerimise määrus on loonud päris kindlad alused meie kogukondlike omavalitsuste ülesehitamisele, ja nõuandvate volikogude loomisega on kogukonna omavalitsused saanud kaasa tõmmata rahva saatusest huvitatud rahvuskaaslasi, nii et kogukonna omavalitsused jälle omavad omavalitsuse ilmet ja ei ole mitte enam keskasutuste täidesaatvad organid.

Meie rahva elus on seega mööduv aasta püstitanud alused, milledele meie eeloleval aastal saame hakata oma elu korraldama juba rahuaja ilme kohaselt ja ma olen veendunud, et eelolev aasta meid veel mitme suure sammu võrra viib edasi meie rahva elu juhtimisel. Ma pean märkima, et meie rahvas kogu 1943. a. kestel on näidanud üles nii suurt võitlustahet kui ka suuri töötulemusi mitte ainult töös ja võitluses rindel ning kodumaa ülesehitamisel ja kindlustamisel, vaid ka rahva ühistunde kasvatamises Eesti Rahva Ühisaal kaudu ja et iga eestlane, olgu ta mees või naine, olgu ta rindel või tagalas, on täitnud oma kohust oma südametunnistuse järgi. Meie oleme täitnud seda, mida Jumal meile meie kodumaad kinkides on meile kohuseks teinud ja meie võime olla kindlad, et ka tema meie vastu täidab meie ootusi ja lootusi, mida meie palves tema ette kanname. Meie oleme oma kohust täitnud oma kodumaa vastu ja võime seepärast puhta südametunnistusega minna vastu uuele aastale — tahtega ka sel uuel aastal oma kohuseid südametunnistuse järgi täita.

Meie oleme täitnud oma kohust võitluses rindel koos saksa rahvaga ja saksa sõjaväega, meie rindemehed on näidanud üles eestlasele omast vaprust ja ka siin ei jää meile võit mitte tulemata, mis nii meile kui ka kõigile Euroopa rahvastele kindlustab elu ja tuleviku.

Algav aasta kujuneb kindlasti raskeks aastaks, sest sõda on astunud otsustavasse faasi, kuid eesti rahvas on seni näidanud, et ta oskab raskusi võita ja teeb seda ka sel aastal kõige mehisusega.

Ma soovin uude aastasse astudes rindevõitlejaile — sakslastele, eestlastele ja kõigile teistele kaasa võitlejaile võitu ja soovin meie kodumaale ja meie rahvale eeloleval aastal heledat tulevikku, mida meie igaüks püüame kätte võita oma eeskujuliku kohusetäitmisega.

Hääd uut aastat!

Detsembris uputati rohkesti laevu

Terrorirünnak Suur-Pariisile tekitas elanikkonnas raskeid kaotusi

Führeri peakorterist, 1. jaan. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Nikopoli sillapeal jätkasid nõukogud tugeva kahuritule ettevalmistuse järele tankide ja lahingulennukite toetusel oma rünnakuid. Nad tõrjuti või löödi vaaturünnakutega kõrgete kaotuste juures vaenlasele tagasi. Hävitati arvukaid tanke.

Ka lääne pool Saporoshiet nurjusid mitmed vaenlase rünnakud.

Põhja pool Kirovogradi hävitati üks end visalt kaitsev vaenlase võitlusgrupp. Zshitomiri ruumis hävitati eile vihastes tõrjevõitlustes 59 tanki. Paljudes kohtades alustasid meie väed kohalikke edukaid vasturünnakuid. Raske tõrjelahingu vältel loovutati Zshitomiri linn uuesti vaenlasele.

Witebski juures nurjusid uuesti kõik vaenlase läbimurrukatsed.

Loode pool Retshitzat sulgesid meie väed soomusvägede kindrali Harpe juhtimisel 7 - päevastes rasketes võitlustes ühe nädalaid püsinud rindelõigu, hävitades seejuures tugevaid vaenlase jõude. Vaenlane kandis erakordselt kõrgeid veriseid kaotusi. Võeti suur hulk vange. Saagiks saadi või hävitati 58 tanki, 226 igat liiki kahurit ja arvukalt muid relvi.

Lõuna-Itaalia rindel üritas vaenlane eile tugeva kahuritule ettevalmistuse järele mõningaid edasitunge, mis varisesid meie positsioonide ees kokku.

Briti-põhja-ameerika lennukiteüksused ründasid eile päeval Suur-Pariisi ja arvukaid asulaid valluutatud läänealadel. Eriti mõningate Pariisi linnaosade elanikkonnal oli raskeid kaotusi. Õhutõrjejõud hävitasid selle rünnaku puhul seniste andmete järele 19 vaenlase lennukit, enamikus 4-mootorlised USA pommilennukid.

Võitluses anglo-ameerika laevalikluse vastu uputasid õhujõud ja sõjalaevastik detsembrikuul 35 kaubalaeva 225.200 brt. Edasi vigastati 24 laeva 122.000 brt. pommi - ja torpeedotabamustega, nii raskesti, et tuleb arvestada paljude nende laevade hukkumisega.

Vaenlase sõjalaevadest uputasid sõjalaevastik ja õhujõud 18 hävitajat, 1 kiirpaadi, 2 ristlejat, 2 kahuripaati, 1 keskmises suuruses lahingulaeva. 1 hävitaja ja 5 kiirpaati vigastati nii raskesti, et tuleb arvestada ka ühe osa nendest laevadest hukkumisega.

Nõukogud kaotasid õhujõudude ja sõjalaevastiku läbi samas ajavahemikus 6 allveelaeva, 4 kiirpaati, 2 kahuripaati, 1 jäälõhkuja, 15 maabumispaati, samuti terve hulga kergeid sõjasõidukeid. Peale selle vigastati arvukaid allveelaevu, 2 kiir- ja 1 kahuri-paati.

Führeri peakorterist, 2. jaan. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Nikopoli sillapeal varisesid korduvad nõukogude rünnakud raskete kaotuste juures vaenlasele meie positsioonide ees kokku.

Edela pool Dnjepropetrovskit kordasid bolshevikud mitme diviisiga oma rünnakuid. Mõningates sissemurrukohtades on käimas vihased võitlused.

Võitlusruumis Zhitomiri ees jätkuvad ägedad võitlused. Eriti kagu pool Berditshevi teekis raskeid võitlusi tugevaid rünnakuid jätkava vaenlasega.

Vitebski juures nurjusid eile nõrgemate jõududega teostatud vaenlase läbimurrukatsed. Omapoolsete vasturünnakutega tagasivallutatud maastikulõigud puhastati lõplikult vaenlase vägedest.

Loode pool Nevelit tõrjusid meie väed nõukogude kohalikud rünnakud veriselt tagasi ja purustasid lähtepositsioone.

Aadria saar Miljet puhastati sõjalaevastiku toetusel vaenlase jõukudest.

Pühapäeva varastel hommiktundidel ründati riigi pealinna taas suure arvu briti pommilennukite poolt. Lõhke- ja süütepommide plaanitu allaheitmise läbi tekkis mõningates linnaosades kahjusid, eeskätt elamute alal. Üksikud häirelennukid heitsid peale selle pomme Reini-Westfaali ruumis. Õhutõrjejõud tulistasid seniste andmete kohaselt alla kolmkümmend 4-mootorliist pommilennukit.

Sõjajõudude ülemjuhatuse 1. jaanuari teates nimetatud 19 allatulistatud vaenlase lennukist koosnev arv Suur-Pariisi ründamisel on täiendavate teadete järele tõusnud 31 vaenlase lennukini, nende hulgas 29 neljamootorlist põhja-ameerika pommilennukit.

Uputati 7 Briti hävitajat

Vigastati kaht ristlejat. Merelahing Biscayas

Eriteade.

Führeri peakorterist, 30. 12.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Eile teatatud mitmepäevastes võitlustes Biskaias tekitati Briti sõjalaevastikule Saksa merejõudude poolt raskeid kaotusi. Meie hävitajad ja torpeedopaadid mereväekapten Erdemengeri juhatusel vigastasid ägedates ja kaua kestvates võitlustes Briti ristlejaid „Glasgow'd" ja „Enterprise'i" ja tulistasid ühe nendest põlema.

Saksa allveelaevad lõid võitlustesse sekka ja torpedeerisd 6 Briti hävitajat. Viie hävitaja põhjavajumist saadi vaidlematult kindlaks teha, ka kuuenda uppumist tuleb kindlaks lugeda.

Kogu võitluste kastel uppusid pärast kangelaslikku võitlust relvastuselt üleolevate ristlejate vastu üks Saksa hävitaja ja kaks torpeedopaati, mis vajusid põhja lehvivate lippudega.

Osa nende meeskondi päästeti.

Edasi uputati Saksa allveelaeva poolt üks Briti hävitaja Newfoundlandi vetes. Seega kaotas Briti sõjalaevastik jällegi 7 hävitajat, mida ta hädasti vajab konvoide kaitseks.

Idas võideldakse lumetormis

Bolshevike rünnakud tõrjuti. — Öörünnak Augusta järelveotoetuspunkti vastu oli edukas

Führeri peakorterist, 3. jaan. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Nikopoli sillapeal ja Dnjepropetrovskist edela pool andis võitlustegevus eile järele. Vaenlase nõrgemad rünnakud nurjusid.

Zhitomirist lõuna ja kagu pool tõrjuti nõukogude tugevad rünnakud ägedais võitlusis, kusjuures tulistati kahjutuks arvukalt tanke. Linnast lääne pool aeti ümberhaaramiskatsed nurja. Veel enam loode pool seisavad meie üksused raskes võitluses vaenlase rünnakgruppidega.

Vitebski juures nurjusid nõukogude tugevad kohalikud rünnakud kibedais võitlusis. Üks oma rünnak viskas ajutiselt meie positsioonidesse sissemurdnud vaenlase hoolimata kibedast vastupanust peale mitme vasturünnaku tõrjumist jälle tagasi.

Ülejäänud idarindel toimus osalt tugevas lumetormis ainult kohaliku tähtsusega võitlusi.

Lõuna-Itaalia rindel möödus päev vaikselt.

Ühel saksa raskete võitluslennukite öörünnakul vaenlase järelveotoetuspunkt Augustale heideti põlema üks keskmises suuruses prahilaev ning materjalilaod, kuna sadamaseadmed purustati.

Briti terror-pommilennukid jätkasid möödunud öösl pilvede varjus oma rünnakuid mitmetele riigi pealinna elamutepiirkondadele, millele lisaks langes üksikuid pomme mõningaile asulaile Lääne-Saksamaal. Ööjahilennukid ja õhujõudude õhutõrjesuurtükid tõid, nii palju kui seni kindlakstehtud, 31 neljamootorilist pommilennukit alla. Keskööl startis saksa lennukeid häirelennuks Londoni kohale.

Uputati vaenlase laevu

Idarindel vallutati hulk asulaid ja valitsevaid kõrgustikke

Führeri peakorterist, 31. dets. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Põhja pool Kirovogradi suleti neljapäevaste rünnakvõitluste järele visale vaenlase vastupanule ja tugevasti mineeritud maastikule vaatamata üks rindelõik. Arvukate vangide kõrval saadi ulatuslikku saaki. Zhitomiri ja Vitebski võitlusruumides jätkuvad võitlused alanemata ägedusega. Ülekaalukate nõukogude jõudude tõrjumisele järgnesid omapoolsed vasturünnakud, millistega vallutati hulk asulaid ja valitsevaid kõrgustikke tagasi. Kahel viimasel päeval hävitati idarindel 240 vaenlase tanki. Rasketes tõrjevõitlustes Zhitomiri ruumis paistis eeskujuliku võitlusvaimuga eriti silma SS-soomusdiviisi leibstandard SS „Adolf Hitler" SS-oberführer Wischi juhtimisel.

Itaalia rinde lääneõlgus tõrjuti vasturünnakuga tagasi mereit meie võitluspostide taha maabunud vaenlase pataljon kagu pool Minturnot. Mujal rindeosadel teostas vaenlane tugeva kahuritule ettevalmistuse järele arvukaid kohalikke rünnakuid. Kuna tal loode pool Venafrod õnnestus üht kõrgustikku vallutada, tõrjuti ta kõikjal mujal veriselt tagasi.

Võitluses vaenlase järelveolitikluse vastu uputasid saksa allveelaevad Atlandil ja Vahemeres 5 laeva 35.000 brt. Edasi vigastati torpeedotabamustega raskesti veel neljа laeva. Julgestuseks rakendatud vaenlase jõududest uputati Ameerika rannikul, Põhja-Atlandil ja Vahemeres 3 hävitajat.

Põhja-ameerika pommilennukiteüksused tungisid eile päeval jahilennukite kaitsel Lääne-Saksamaale ja teostasid terrorirünnaku Mannheimi ja Ludvigshafeni linnade vastu. Ägedates õhuvõitlustes meie jahilennukitega ja õhutõrjega kaotas vaenlane Saksamaa ja vallutatud läänealade kohal 39 lennukit, nende hulgas suurel arvul raskeid neljamootorilisi pommilennukeid. Eilsetel õhtutundidel heitsid üksikud briti lennukid pomme Reinimaal.

Saksa lennukid teostasid häirimisrünnakuid Londoni piirkonda.

Vaprusmärke eesti politseinikele

Ida-ala kõrgem SS- ja politseijuht Riias on annetanud 66 eesti politsei ja eesti politseipataljonide liikmele Sõjateeneteristi II kl. mõõkadega nende teenete eest võitluses bolshevismi vastu.

Aumärkide ja vastavate tõendite pidulik üleandmine toimus 30. detsembril Tallinnas korrapolitsei komandöri poolt. Aumärke said: Major Julius Renter, ülemleitnant Arnold Oja, leitnant Edgar Meos, viiteseeltv. Friedrich Junkur, kolonel-ltn. Herman Stockeby, kapten Rudolf Lentzius, kolonel-ltn. Walfried Gutman, peaosakonna juhataja Ermi Soomet, kol.-ltn. ja prefekt Mart Kaerma, kapten ja prefekt Bernhard Kolk, prefekt Julius Laas, kapten Anton Looring, vanemkonstaabel Elmar Paju, van.-konstaabel Heinrich Lepp, vanemkordnik Aleksander Eenlaid, ülemkordnik Jakob-Osvald Eestleol, kapten Paul-Eugen Kokk, kapt. Oskar Vetekivi, major Henrich Kaschan, kordnik Renee Elm.

Sandarmeeria komandöri poolt anti aumärgid kätte järgmistele väljaspool Tallinna elunevaile eesti politseipataljonidele ja eesti politsei liikmeile;

Kapten ja prefekt Anton Saluste, prefekt Viktor Roovete, kapten ja prefekt Ernst Lüblik, abiprefekt Mihkel Laas, kolonel-leitn. ja prefekt Ago Reio, abiprefekt Osmo Tammemägi, abiprefekt Johannes Randrüüt, kapten Juhan Ilves, ülemleitnant Adolf Annelin, kapten Veiko Eelnurme, kapten Riho Raudi, kapten August Kala, vanem-konstaabel Ludvig Ustav, konstaabel Jakab Tuula, vanemkonstaabel Karl Amor, konstaabel Rudolf Nopri, konstaabel Arvo Rannik, vanem-konstaabel Peeter Olesk, van.-konstaabel Aleksander Võigemast, van.-konstaabel Mihkel Toome, kapten Leonhard Kroon, van.-konstaabel Kristjan Mäe.

Järgnevaile aumärgisaajaile anti aumärgid ja vastavad tõendid pidulikult kätte sideohvitseride poolt:

Major Johannes Koort, kapten Agu Lannu, kapten Otto Kommussaar, ülem-ltn. Karl Rander, ltn. Erich Viira, kompanii veltv. Karl Rabakukk, kompanii-veltv. Johannes Tuudelepp, kapral Jaan Peegi, u.-kapral Uno Paalme, u.-kapral Theodor Põder, u.-kapral Aleksander Nagel, leitnant Ilmar Paumsen, ülem-leitnant Oswald Vaidlo, kapten Peeter Animägi, konstaabel Edgar Orro, van.-konstaabel Hugo Seljand, jsk. van.-kordnik August Teever, van.-kordnik Peeter Molloka, jsk. van.-kordnik Voldemar Maala, jsk van.-kordnik Albert Kivimägi, van.-kordnik Juhan Koha, u.-kapral Viljar Tilk, staabi veltv. Karl Kostabi.

RAADIO

TEISIPÄEV, 4. JAANUARIL 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek). 7.00 Päevauudised saksa keeles 7.15 Kirev varahommik (hpl.) 8.30 Põllumeestele: Kuidas saada lammastelt täistoodangut? (Lambakasvatuse inspektor Kristjan Jaama). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Hoogsalt ja kergelt (hpl.) 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ühe kaitsepataljoni puhkpilliorkester muusikameister Walfried Jakobsoni juhatusel ja hpl.) Saate kannab üle ka Riia saatja. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Väike lauludetund (hpl.) 15.00 Rõõmus helideringmäng (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Saposhnini juhatusel ja hpl). 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Muusika videvikutunniks (Ringhäälingu suur orkester Olav Rootsi juhatusel). Saate kannab üle ka Deutschlandsender ja Riia saatja. 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Saatekava veste. 19.15 Rindereportaaže (ülek., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng (ülek. saksa k.) 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Sõdurid lõbustavad sõdureid). 21.00 Päevauudised 21.15 „Lookesi järelemõtlemiseks", sõnalis-muusikaline saade (Helitlesvõte 2. I 44. mgn). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

KOLMAPÄEV, 5. JAANUAR

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek. Berliinist ja hpl.) 8.30 Hommikuhardus: „Sellest, mis on meile püha." 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Helisev ajaviide (Ringhäälingu tantsukapell juh. Vl. Sapošnin). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (ülek., Berliinist). 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Muusikaga läheb kõik paremini (hpl). 16.00 Muusika pärastlõunaks (hpl.) 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Muusika keelpilliorkestrile (Ringhäälingu keelpilliorkester juh. P. Karp). 18.00 Jällegi Inglismaal (Dr. Sven Hedini artikkel). 18.10 Väikesed rõõmud (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Poliitiline loeng (ülek. s. keeles). 19.15 Rindereportaaže (ülek., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng (ülek saksa keeles). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund. (Kirev tund Ringhäälingu tantsukapelliga Vl. Sapošnini juhatusel ja solistid mgn). 21.00 Päevauudised. 21.15 „Ilus on maailm" Hugo Hartungi kuuldemäng Franz Lehari elust. Näitejuht: R. Opsoia. (Helitlesvõte 2. I 43. mgn). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

Järvamaa sai rändkino

Omariikluse ajal töötas meil ainulaadse ettevõttena rändkino, mille omanik-pidajaks oli Ambla elanik Valentin Klaar. Ta käis kinoetendusi andmas neis maakohtades, kus kohtkinod puudusid. Tema rändkino oli asetatud selleks otstarbeks ehitatud autobusele, milletõttu ta oli väga liikuv.

Bolshevistide poolt korraldatud mobilisatsiooniga mobiliseeriti ka rändkino pidaja V. Klaar, kellel alles möödunud aasta kevadel õnnestus pääseda saksa poolele ja seega jõuda tagasi kodukohta.

Kuna tema ettevõtte oli ainulaadne ning aparatuurid ja autobus jäid alles, ehki osalt rüüstatult, võimaldati talle saksa sõjaväevõimude, kui ka kinokeskuse poolt kaasabi, ja anti temale tagasi temalt natsionaliseeritud aparaadid. Nüüd töötab rändkino juba teist kuud Järvamaal, pakkudes meelelahutust sõjaväele kui ka elanikkonnale. Tihti ei suuda kinoks kasutatavad ruumid mahutada kõiki kinohuvilisi ja nii mõnigi peab ruumipuudusel tagasi minema.

Metsaühing pidas peakoosoleku

Neljapäeval, 30. detsembril pidas Järva Metsaühing Järva maavalitsuse ruumes oma peakoosoleku. Toimunud koosoleku päevakorras oli ühingu möödunud tegevuse aruanne, 1944. a. eelarve ja valimised põhikirja järgi. Valimiste osas tuli valimisele ühingu juhatus ja revisjonikomisjon. Esitatud kandidaatidest valiti juhatusse H. Lipp, M. Karumaa, A. Tiits, H. Keeler, T. Pöör, A. Roots. Revisjonikomisjoni valiti A. Talvik, H. Järvet ja J. Kobin.

Türgis määrati maa kaitseks erakorralist krediiti

Istanbulist, 29. 12. (DNB). Suur rahvuskogu kinnitas teisipäeval valitsuse ettepaneku 130 miljoni türgi naela suuruse krediidi määramiseks maa kaitsmise otstarbel.

Riigi tööteenistusnoored saavad ka tänavu korrapärast väljaõpet suusatamises. Erilisi rõhku pannakse seejuures sõjaväelisele käitumisele ja pikkade maade katmisele vastupidavust nõudvas maastikus. (RAD.-sõjakirjas. Tomaschek. Wb)

Jahimehest, hundist ja kulunud paelajupist

Pikil ja pimedail talveõhtuil kõnelevad vanakesed Kõrvemaa üksiktaludes lugusid möödunud aegadest, oma noorusest ja seiklusist Kõrve metsades. Nad kõnelevad, kui lambitule punakas leek heidab seintele ja inimnägudele ähmaseid varje ning väljas mühab jäine talvetuul. Ühed enamkõneldumad on vanad jahilood neist kangeist Kõrvemaa jahimeestest, kes ei karda hunti ega tonti, kuid keda mõnikord siiski tabavad üsna naljakad õnnetused. Selliseid lugusid korrutatakse kõrvetalude koduses ringis kuni lõpmatuseni, kuni nad tahestahtmatult mällu kuluvad. Allpool jutustame melegi ühest Kõrve kangest jahimehest kõrvetalude vanakeste jutustuse järgi.

Olid vanasti jahipüssideks sellised riistapuud, mida tänapäeva jahimees kardab enam kui metsast leitud miini. Nii oli ühel kangel jahimehel püssiraud pastlapaelaga seotud lae külge. Kuid mis sellest, tähtis oli, et püss „hästi jooksis". Eks mädanenud ajajooksul üsna habraks too paelake. Ja kord, jahiretkel, kui küti ees kööberdas kena jänes, tõstis kütt püssi kindlas lootuses kenale jahisaagile, see tundus aga kummaliselt kergena ning alles siis märkas jahimees, et püssirauda polegi. Paelake oli katkenud ja raud lihtsalt kadunud. Alles poolepäevase otsimise järele leidis kütt oma kadunud püssiraua. Muidugi keerati siis linadest nus tugev nöör, raud seati uuesti oma kohale ja läks lahti uuteks jahiretkedeks.

Tuli käskjalg mõisast ühel laupäevaõhtul, et tulgu kokku kõik vägevad ja kanged jahimehed Kõrvetaludest ja kogunegu hommikul mõisaõuele. Tulgu veel muidumehed nulade ja käristitega, sest algavat homme suur hundijaht Kõrve metsades.

Kogunesidki siis mehed tulelukkudega hundijahiks Lõõla ja Vahastu vahemaile ja varsti kajas mets käristitest ja nuiadest, vandeist ja hüüdeist. Ja peagi nägid küttid lähenevat hunti. Tuleb päris julgelt ja rahulikult. Tõusid siis juba küttide võimsad tuletorud, aga hunt aimas vist halba ning pidas paremaks kännu taha peituda. Ootas ja istus seal vähe aega kuni lõtvus küttide tähelpanu, kargas siis äkki üles ja tormas metsikus galopis võsastikku. Vana tulelukuga võis lasta kaunis kenasti ümber nurga, mitte aga läbi kuusesalga. Ja pääseski siis sedapuhku hunt. Vist agu tegi pääsmisrõõm tedagi liiga julgeks, nii et ei märganudki kõssitavat talumeest aia ääres, millest end uhkes kaares tahtis üle lennutada. Juba tõusid jalad maast ja toredas kaares lendas hunt, kui kargas välguna ka julge kõrvetalur ning kramplikult sulgusid sõrmed hundi saba ümber. Läks lahti siis võigas hädakisa kahest kõrist. Karjus mees siinpool aeda, hoides hunti sabast, nagu ripuks sellest tema elu, ja karjus huntki teispool aeda. Jooksid siis lähemale julged küttid ja ragisesid tulelukud. Kõlas juba esimene paukki, kui äkki langes maha üks kütt teiste seast. Näost verine ja hambad risti.

Küttile oli juhtunud õnnetus. Paelajupp, mis aegade kuludes oli kuluuud rauaotsa ümber, oli laskmisel hoopis katkenud ning püssiraud andnud hoobi näkku hoopis kütile endale. Hoobi, mis küll ei tapnud, kuid väheks ajaks siiski uimaseks lõi. Hundi, kes oli põhjustanud õnnetuse, lasksid maha õnnetu küti võitlusvennad.

Õhtuks viidi jahiretke uhke võidutrofee kõrtsi juurde ning pandi seisma tugede najale kõrtsi ette. Kajas siis kõrtsiümbrus poole ööni möödasõitvate teeliste sajatusist, kellede hobused aupaklikus kaares püüdsid mööduda kõrtsi ees seisvast hundist.

O. E.

Ambla laulukoor 75-aastane

Kavatsusel korraldada juubelikontsert

Ambla segakoori traditsiooniline jõuluõhtu toimus vanaaasta eelviimasel päeval Ambla algkooli ruumes, millega ühtlasi võis vaadata koori 75-a. tegevusele.

Ambla laulukoor alustas oma tegevust 1868 aastal, kus tema asutajaks oli kohalik pastor Paisen. Tema poolt asutatud koor oli koosseisult meeskoor, milline koosnes alul eranditult kooliõpetajatest. Aasta hiljem, kui toimus esimene üldlaulupidu, esines sellel ka Ambla koor oma lipuga, milline on kooril säilinud tänapäevani.

Aastal 1924 asus koorijuhi kohale kohaliku algkooli juhataja J. Saarend. Viimane oli mitte ainult hää koorijuht, vaid ka hää organisaator, kelle innukal algatusel toimus Amblas 1925. aastal esimene laulupäev. Sellest laulupäevast võtsid ka ümbruskonna laulukoorid osa. Pääle selle toimus Amblas Järvamaa praosikonna esimene vaimulik laulupäev.

Vahepäälsed rahutud aastad tekitasid ka koori elus lünkasid. Nii mitmed langesid küüditamiste ja mõrvamiste ohvriks, kuna sellejärele paljud siirdusid vabatahtlikena rindele. Kuid sellele vaatamata suutis koor esinemistel saavutada kindluse. Möödunud aastal töötas koor intensiivselt, esineti üheteitskümnel korral, kus märkimisväärt oleks kevadkontsert koos rahvapeoga ja esinemine bolshevistlikust ikkest vabanemise aastapäeval Tapal.

Uuel aastal seisab kooril ees pingerohke tegevus, kuna aasta algul möödub kolmveerandsada aastat sellest, kui esimesed laulusõbrad kogunesid pastorimajja ja moodustasid laulukoori. Sellel tähtsal juubelipäeval ei tahaks vaikida ka nüüdsete amblalaste laul ja nii on kavatsusel korraldada aasta esimesel veerandil Amblas, koori 75 aastaseks saamisel juubelikontsert, kuhu kavatsetakse kutsuda külakosti pakkuma ka mõni solist.

Järvamaa Põllumeeste Selts uuesti tegevuses

Möödunud neljapäeval pidas oma peakoosoleku Järvamaa Põllumeeste Selts. Koosoleku, milline oli kokku kutsutud Järvamaa Ühispanga ruumesse, avas seltsi senine abiesimees H. Lipp. Peale H. Lippu avasõna mälestati küüditatud seltsi liikmeid. Koosolekut asus juhatama H. Lipp, protokollis K. Sikk. Koosolekul võeti vastu ühingu möödunud tegevuse aruanne ning toimetati valimisi. Ühingu juhatusse valiti H. Lipp, K. Sikk, M. Karumaa, G. Adamson, ja E. Mikser, kuna juhatusliikmete asemikeks J. Malmre, O. Reinart ja E. Jaansoo. Revisjonikomisjoni valiti A. Roots, F. Anniko ja V. Kallaste, asemikeks A. Sonberg ja H. Rünne. Toimunud kõigiti üksmeelsel koosolekul võeti elavalt sõna ühingu tuleviku kavatsusist, kusjuures leiti vajalikuks taas ellu kutsuda ühingu juures varem tegutsenud aiandus-mesindusring. Ühingu senisest tegevusest tuleb alla kriipsutada juba tegevust alustanud viljasorteerimispunkti edukat ööd.

Teadmiseks riigitööteenistuslaste vanematele

1923. aastal sündinud noormehed, kes viibivad praegu vabatahtlikena reichsarbeitsdienstis (riigitööteenistus), vabastatakse jaanuarialguses 1944 Tallinnas, Pirita teel asuvas RAD-üksuses 3/422.

Noormeeste vanemaid palutakse saata võimalikult kiiresti poja erariided mainitud üksusele: RAD-Abteilung 3/422 Pirita tee, Tallinna. Juure lisada poja praegune aadress. Vabastamine viiakse lõplikult läbi alles siis kui noormees on kätte saanud oma erariided. Selleks on vaja suurimat kiirust.

Reichsarbeitsdiensti
registreerimisameti-ülesehitusstaabi
juhataja Tallinnas
arbeitsführer Schmülling.

Läheneb klassiloterii lõpploosimine

ERÜ 3. klaasiloterii viimase klassi loosimiseks saavad mängijad pileteid ümber vahetada kuni 5. jaanuarini. Pärast seda tähtaega lähevad vahetamata jäänud piletid vabamüügile ja hiljaksjääjad kaotavad võimaluse osa võtta suurest rahajagamisest viimase klassi loosimisel. Kuna viimasel loosimisel langeb igale pileti-raamatule üks võit, on piletite ümbervahetamine kõigis müügikohtades elav.

Loosimine algab Tallinnas 14. jaanuaril 1944. a. ja kestab 9 tööpäeva. Välja mängimisele tuleb 21.536 võitu ja üks preemia, kokku 394.420 riigimarka. Eelmistel loosimistel on mängust välja langenud 10.000 piletit, millele langesid võidud. Seetõttu on järele jäänud piletitel vastavalt suuremad võiduvõimalused.

Suurim võiduvõimalus eelseisval loosimisel on 50.000 riigimarka.

Koos piletite ümbervahetamisega on võimalik senist piletinumbrit kinni panna järgmiseks klassiloteriiks. Kindralkomissari poolt anti ERÜ-le luba korraldada 4. klassiloterii sama suuruses ja tingimustel kui eelmisedki loteriid. Mängijaile, kes kuni 25. jaanuarini 1944 teatavad piletimüügikohtadele, et nad soovivad seniste piletitega ka järgmisel loteriil edasi mängida, hoitakse piletid alal kuni 20. märtsini.

Vilno maleturiinil juhib eestlane Türn

Vilnost, 29. 12. (DNB). Esimesel jõulupühal avati Vilno linnapea Dabulewiziuse poolt maleturniir, millest võtab osa 12 maletajat Eestist, Lätist ja Leedust. Teise vooru järel juhivad eesti meister Türn, Waitonis (Vilno) ja Shwarz (Riia) a 2 p. Järgnevad leedulased Kautvaisas ja Arlauskas a 1,5 p.

„Scharnhorst" hukkus lehviva lipuga

Berliinist, (DNB). Rünnaku kohta vaenlase Murmani-konvoile teatab sõjalaevastiku ülemjuhatus veel järgmisi üksikasju:

Juba mõne päeva eest oli saksa õhuluure avastanud ühe vaenlase konvoi, mis oli teel Murmani sadamasse. Selle konvoi pardal oli sõjamaterjali ja elatisvahendeid Nõukogude Liidule. Seepärast rakendati konvoi vastu üks saksa sõjalaevastiku võitlusüksus.

Nordkapi kohal saavutati vaenlase konvoi. Nähtavus oli halva ilma tõttu piiratud. 26. dets. kella 11 paiku astus lahingulaev „Scharnhorst", mille pardal asus võitlusüksuse juht, kontr-admiral Bey, tulevahetusse vaenlase konvoi kaitsega, mis koosnes hävitajatest ja ristlejatest. Varsti peale võitluse algust segas end vahele ka üks vaenlase raske üksus. Võitluse jooksul õnnestus vaenlasel üllatavalt kohale tuua veel uusi raskeid võitlusjõude, mida halva nähtavuse tõttu ei olnud enne märgatud. Mitmetunniline ägeda võitluse järele piirati „Scharnhorst", mille komandandiks on kapten Hintze, vaenlase merejõudude poolt sisse ja laev uppus kella 19.30 paiku lehviva lipuga, olles enne seda, kuni viimse granaadini tulistades, tekitanud vaenlasele raskeid kahjusid. Teistel üritusest osavõtnud meie üksustel ei tulnud kanda kaotusi.

Lahingulaev „Scharnhorsti" meeskonna saatuse üle informeeritakse omakseid, niipea kui saabuvad vastavad teated.

„Vanemuine" pidas peakoosoleku

Tartu vanimaid ja teenekamaid kultuurilisi organisatsioone, „Vanemuise" selts, pidas 23. detsembril õhtul Vanemuise kontsertsaalis oma peakoosoleku, mille avas seltsi esimees prof. Ein.

Viimane Vanemuise seltsi erakorraline peakoosolek peeti 1940 a. juulis. Vahepeal ne aeg on seltsi ligi 400-liikmelise pere vähendanud umbes 270-le.

Varanduste ja viimaste äriseisude kohta andis nüüdsel peakoosolekul ülevaate seltsi laekaholdja direktor Pakosta. Järgnevalt valiti seltsile uus juhatus, kuhu said professor Ein, Jaan Raudsepp, Friederbert Tuglas, Hans Miller, August Pakosta, August Mõru, August Pau, Leo Kangur ja Arno Matteus. Juhatuse esindajaks teatri valitsusse valiti Arno Raag.

Määrati kindlaks turbarabade rentide ülemmäärad

Eesti hindadedirektori poolt on avaldatud määrus turbarabade rentide ülemmäärade kohta Eesti kindralkomissari-piirkonnas 21. detsembrist s. a., mille põhjal turbarabatükkide rentimisel on lubatud nõuda, olenevalt turba headusest, 1 kantmeetri turba ülestöötamisel aastas 0.005—0.02 rmk. renti.

Rendileandjal on rentnikult õigus nõuda, et viimane turbaraba kavakohase kuivendamise ning enam kui 6-aastase kehtimisega lepingu puhul ka tavakohase teede ehitamise rendileandja poolt kinnitatud plaanikohaselt enda peale võtab.

Rendileandja peab rentnikule kohustuseks tegema aastas vähimalt 500 kantmeetrit kütteturvast ha kohta üles töötada. Kui rentnik sellest ettekirjutatud alammäärast kinni ei pea, on rendileandja kohustatud talle rendilepingu üles ütlema. Rentnik peab sellisel juhul rendileandjale tasuma renti 500 kantm. turba eest iga ha kohta.

Käesolev määrus jõustub 1. jaanuaris 1944. a.

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

1944. a. sund - tulekindlustuse kohta

Ida maa-ala Riigikomissari III AII Wi 9 2 B 3 korralduse alusel 30. 11. 1943 tehakse käesolevaga teatavaks, et alates 1. I. 1944 jõustuvad sund-tulekindlustuse alal järgmised muudatused.

1) Sundmenetlust hoonete kindlustamisel rakendatakse ainult siis, kui hooned kuuluvad füüsilistele isikutele ja nad pole 1. okt. 1944 vabatahtlikult kindlustatud vähimalt sund-tulekindlustuse hindenormide ulatuses. Riigi- ja omavalitsus-asutuste hoonete sundkindlustus lõpeb 1. I 1944 kell 12. p. ja asutused, kes soovivad asjaomaste hoonete kindlustuse jätkamist, peavad esitama vastavad avaldused Eesti Kindlustusvalitsusele, Tallinna V. Viru 12, või tema inspektuuridele maakonna linnades.

2. Senised hindenormid hoonetele linnade administratiiv piirides kahekordistakse, väljaspool linnu - neljakordistatakse ning alates 1. I 1944 kehtivad Ida maa-ala Riigikomisaari poolt kinnitatud hoonete hindenormid, millised on näha Eesti Kindlustusvalitsuses ning selle maakonna-inspektuurides.

3. Sundkindlustuse hindenormide tõstmine ei puuduta 1. I 1944. a. olemas olevate vabatahtlike lisakindlustuste kehtivust. Kui lisakindlustuse summa koos 1943. a. sundkindlustuse summaga ei ületa kõrgendatud hindenorme, siis väheneb 1944. a. sundkindlustuse summa sel määral, et hoonetele jääb kuni lisakindlustuse jooksva kindlustusperioodi lõpuni kindlustuskaitse uute hindenormide ulatuses. Ületab aga 1943. a. sundkindlustussumma koos 1. I 1944. a. olemas oleva lisakindlustussummaga uued hindenormid, siis väheneb sundkindlustussumma 1943. a. tasemeni. Kehtiva vabatahtliku lisakindlustuse tähtaja möödumisega, kui enne seda ei sõlmita uut vabakindlustust nõutud ulatuses, jõustub automaatselt kindlustuskaitse uute sundkindlustuse hindenormide ulatuses ning jääb kehtima kuni sundkindlust ei asendata vabakindlustusega.

4. Ei nõustu kindlustusvõtja uute hindenormide alusel kindlaksmääratud sundkindlustuse summaga, siis võib ta nõuda, et hoonete hindamine teostataks asjatundjate poolt samade hindenormide alusel ning arvesse võttes amortisatsiooni. Kindlustussumma ei tohi ületada hoonete aegväärtust.

5. Asjatundjate-menetluse kulud hoonete hindamisel kannab kindlustusvõtja. Asjatundjate otsused on lõplikud ja siduvad nii kindlustusvõtjale kui ka Eesti Kindlustusvalitsusele. Muus osas leiavad asjutundjatemenetluses mõttekohast rakendust Ida maa-ala Riigikomissari poolt kinnitatud sund-tulekindlustuse üldtingimuste § 11 eeskirjad.

EESTI KINDLUSTUSVALITSUS.